

Projektek lezárása

Projekt zárójelentés

1. Az eredmények tudományos, műszaki tartalmának bemutatása

A kutatás az 1988/93-as, 1997-es, 2001-es empirikus kutatás sorozat folytatása, amely során 2009-ben és 2010 – ben 3568 elithez tartozót kerestünk meg. A magyarországi politikai elittel (401 fő), gazdasági elittel (438 fő), kulturális elittel (501 fő) a magyarországi kisebbségek (német, roma, szlovák, román) elitjével (összesen 522 fő), a szlovákiai magyar kisebbség gazdasági (398 fő) és kulturális elitjével (395 fő), a romániai magyar kisebbségi gazdasági (407 fő) és kulturális elitjével (506 fő) készült interjú

A kutatás, kiterjedtsége és a korábbi felvételek adataival való összehasonlíthatósága következtében (21 év !), nemzetközileg is egyedülálló információmennyiséget gyűjtött össze.

A kutatás jelentőségét növeli, hogy először történt meg a magyarországi kisebbségek elitjeinek és a szlovákiai és romániai magyar kisebbségek elitcsoportjainak a magyarországi elitekkel is összehasonlítható vizsgálata.

Az elitek kutatása 1990 után a szociológia kitüntetett témája volt, de a 2009 –es felvétel sorozat azért is különösen informatív, mert egy válságidőszakban szolgáltat információt az elitek összetételének alakulásáról, viselkedéséről, értékeiről, életmódjáról, politikai preferenciáiról, identitásáról, reputációjáról, amelyek alapján elemezhető, hogy az elitek alkalmasak e a válság leküzdésének sokoldalú menedzselésére.

A válságra az elitek a bezárulással és a fejlesztési források feletti rendelkezés monopolizálási törekvéseivel válaszolnak. Az elitek reakciója strukturális jelenség. A politikai intézmények, és politikai pártok diszfunkcionális működésének egyik valószínű oka, hogy az elitek stratégiáit olyan totális hatalmi, társadalomszervezési és vezetési igény vezeti, amelyet a társadalom szerveződése már túlhaladott.

A 2009-es elitfelvételek szerint a kulturális és a gazdasági elitek záródásról tanúskodnak. Az életkori megoszlás változása egyrészt a legidősebb korosztály arányának növekedését, másrészt az elitbe jutás folyamatának a stabilizálódó életkori sajátosságait mutatja. A kulturális elitben a legidősebb, hatvan év feletti korosztály aránya növekedett és a negyven év alattiaké csökkent 2001

és 2009 között. A kulturális elitbe jutás a legnehezebb a fiatalabb korosztályok számára. Annak ellenére, hogy a kilencvenes évek közepétől egyre nagyobb létszámú az egyetemeket elvégzők száma, a kulturális elitbe jutás intézményes lehetőségei inkább lelassítják, mint elősegítik az elit cirkulációját.

A **gazdasági elit** minta kiválasztásához a Hoppenstedt Bonnier adatbázisát¹ használtuk, és a gazdasági elit pozicionális meghatározását alkalmaztuk, így a gazdasági elitet Burnhamhez (1965) hasonlóan alapvetően menedzsereltként definiáltuk és 457 cégvezetővel vettünk fel kérdőívet. 2009-ben a 2 milliárd forint árbevétel feletti cégek vezetői tartoztak a gazdasági elitfelvétel alapsokaságához, így a korábbi mintavételekhez hasonlóan jelen kutatásunkban a vizsgálati populációt szintén a közép- és nagyvállalatok vezetői alkotják.

A gazdasági elitminta kialakítása során két szűrőt alkalmaztunk. Olyan vállalkozások, állami intézmények legfelső vezetőit kerestük meg, amely vállaltok éves árbevétele meghaladta a két milliárd forintot, valamint kialakítottunk egy kvóta-rendszert a vállalat profilja szerint. Eredetileg négy szektort jelöltünk meg: kereskedelem, termelő vállalat, pénzügyekkel foglalkozó vállalkozás, egyéb (szolgáltatás, logisztika). Ezt az eredeti logikát a lekérdezés során kénytelenek voltunk módosítani: elsőként, miután a Hoppenstedt-féle cégkatalógusban található és elérhető, az interjút vállaló, mintában szereplő cégvezetők mindegyikét megkerestük. A gazdasági elit tagjának tekintjük azokat a személyeket is, akik a gazdasági életben elismertségre, hírnévre tettek szert; őket az első 457 megkérdezett nevezhette meg. Sajnos ezek a személyek nem bizonyultak elérhetőnek a kutatás során, ezért a gazdasági elit reputációs almintáját nem vizsgálhattuk. A módszernek köszönhetően a mintába került a 100 leggazdagabb magyar 2009 évi listájáról 19 személy.

1. táblázat: A gazdasági elit mintája kvóták szerint (438 válasz – 95,8% érvényes válasz)

	N	%
Kereskedelem	160	36,5
Szolgáltatás, logisztika	129	29,5
Pénzügyintézetek	29	6,6
Termelés	120	27,4
Összesen:	438	100,0

A gazdasági elit esetében a negyven év alattiak aránya 2009-ben valamivel magasabb, mint a korábbi években, de az ötven éven felüliek aránya egyértelmű emelkedést mutat. A kilencvenes

évek elején nyílt nagyobb lehetőség a fiatalabb korosztályok előtt a gazdasági elitbe emelkedéshez, de ez a cserélődés lelassult az ezredfordulót követően. A kulturális elit esetében a reprodukció sokkal erősebb. A kulturális, oktatási (különösen a felsőoktatási és a minősítési) intézményrendszer átalakítása nem nyitott radikálisan új elitbe jutási lehetőségeket. A kulturális piacok sajátosságai, az állami és az önkormányzati részvétel formái a kultúra és a tudomány finanszírozásában a gazdasági elithez hasonlítva nagyobb elitreprodukciónak eredményeztek. A 2009-es kulturális elit mindössze 7,2 százaléka negyven év alatti. 2001 és 2009 között a negyven alattiak és az 59 fölöttiek aránya változott az idősebbek javára. A gazdasági elithez hasonlóan a kulturális elit negyede is 2001—et követően került az elitbe, de jelentősebb részük folyamatos karrier utak eredményeként, korántsem fiatalon vált az elit tagjává. A kulturális elit sem vált teljeséggel zárt társadalmi „klubbá”, de a kulturális, oktatási és tudományos intézményrendszer működése hierarchikusabb szerkezetű, és inkább a lassú karrier utaknak és kevésbé a fiatalabb generációk elitbe kerülésének kedvez. A megszerzett kulturális elitpozíciók egyrészt könnyebben válthatóak át politikai vagy gazdasági tőkévé, mint fordítva, másrészt az elitpozíciók megőrzése intézményesen sokkal inkább biztosított és rögzített, mint a gazdasági vagy különösen a politikai elitek esetében

A **magyarországi kulturális elitminta** kialakítása során kétféle mintavételi megközelítést alkalmaztunk. A pozicionális mintavételi eljárás alapján a különböző kulturális intézmények vezető pozícióit betöltő személyek, valamint az Akadémia tagságából kiválasztott elittagok kerültek a mintánkba. A pozícióalapú definíción túl kulturális elitnek tekintjük azokat a személyeket is, akik a kulturális életben elismertségre, hírnévre tettek szert. A reputációalapú megközelítés alapján a kulturális elitmintába kerültek a Széchenyi- és Kossuth-díj és egyéb jelentős kulturális díjak birtokosai, a könnyűzenei díjakkal és elismerésekkel rendelkezők, a bestseller listákon elhelyezkedők, valamint a kutatás során alkalmaztunk egy speciális mintavételi eljárást is, amely során a mintába került elittagokat is megkérdeztük, hogy kit tekintenek a mai magyar kulturális élet legkiemelkedőbb alakjainak, és az így létrejött listák alapján hoztuk létre a százfős, ún. reputációs alcsoportot.

A kulturális elitminta a következőképpen épül fel:

---

¹ A Hoppenstedt Bonnier cégadatbázis naprakész nyilvántartás a Magyarországon működő cégekről.

2. táblázat: A kulturális elitminta összetétele

	N	%
Akadémikusok	50	10,0
Tudományos, kulturális intézmények vezetői	52	10,4
Tájékoztatási intézmények vezetői	27	5,4
Egyetemek, főiskolák vezetői	15	3,0
Napilapok vezetői	8	1,6
Heti- és havilapok vezetői	52	10,4
Díjazottak (Kossuth-, Széchenyi- és egyéb díjak)	150	29,9
Könnnyűzenei díjazottak	25	5,0
A Libri bestseller listáján szereplők	22	4,4
Reputációs alcsoport	100	20,0
Összesen	501	100,0

A mintában szereplő kulturális elit 47,9 százaléka vezető, míg 42,5 százaléka beosztott értelmiségi foglalkozású. Konzisztens módon, a pozicionális kulturális elit almintájában a vezető foglalkozásúak aránya kiugróan magas, 71,1 százalék, míg a hírnév alapján kiválasztott elittagokra inkább az értelmiségi foglalkozás jellemző (55,6%), közöttük a vezető foglalkozásúak aránya mindössze 32 százalék. A foglalkozás mellett a válaszolók kulturális elithez tartozását a különböző kulturális jellegű mutatók segítségével ragadhatjuk meg leginkább. Az iskolázottság alapján egyértelműen igazolható az elit magas státusa, a felsőfokú végzettségűek aránya a teljes mintában 70,1 százalék, tudományos fokozattal pedig 23 százalék rendelkezik, azaz a vizsgált elit 93,1 százaléka magasan iskolázott. Ez az arány a pozicionális elit esetében 98 százalék, a reputációs elit esetében pedig 89,9 százalék. A kulturális javak birtoklásának magas fokát igazolja a diplomák száma is: a kulturális elit 23,4 százalékának több diplomája is van, ez még inkább jellemzi a pozicionális almintát, ahol ez az arány 27,4 százalék, és alig valamivel alacsonyabb a reputációs almintában is (20,6%). Hasonló képet kapunk a kulturális elitről a nyelvtudás alapján is. Egy idegen nyelvet beszél az elit 45,7 százaléka, míg kettő vagy több nyelven is beszél 43,5 százalék, az idegen nyelvet nem beszélők aránya alacsony, mindössze 10,8 százalék. Mindez lényegében megegyezik a két almintá esetében is. A kulturális elitminta tagjaira a kulturális javak birtoklásának magas foka jellemző, mindkét mintavételi eljárással sikerült elérni a kulturális javak birtoklása szempontjából a társadalmi hierarchia csúcsán elhelyezkedőket.

A magyar kulturális elit elsősorban saját belső normái szerint értékeli a teljesítményt: a reputáció elnyerésében a kulturális tőke a meghatározó. A kulturális mezőt érő külső hatások közül a reputáció termelődésében a média szerepe meghatározó. Az elittagok számára egyértelműen a magas kultúra a referenciális pont, melyben legnagyobb részt ők maguk is tevékenykednek, és egyértelműen ebből a szférából választották ki a magyar kulturális élet legnagyobb alakjait. Az elit kultúrája azonban maga is csak egy szubkultúra a kultúrán belül. A kultúra más szegmenseiben

más reputáció-termelési mechanizmusok érvényesülnek, mint az elitben. Ugyanakkor az is igaz, hogy a kulturális elit, elsősorban éppen a médián, illetve, ami még fontosabb, az iskolarendszeren keresztül képes arra, hogy saját értékelési szempontjait kulturális mérceként szélesebb körben is érvényesítse. Azokból az elittagokból, akiket a kulturális elit ma legtekintélyesebbként elismer, lesznek idővel a tankönyvekben szereplő klasszikusok, egyáltalán nem mindegy tehát, kik és milyen reputáció-termelődési hatások eredőjeként válnak a jövőbeli kulturális kánon részévé.

Az **elittagok jelenlegi anyagi helyzetének** vizsgálata során objektív és szubjektív mutatókat is használtunk. E tekintetben a gazdasági elit vezetett, és őket követte a kulturális és a politikai elit. Azonban ha a különféle vagyontárgyakkal való rendelkezést is tekintjük, látható volt, hogy a politikai elit átlagosan 6-7-féle eszközzel rendelkezik, szemben a kulturális és a gazdasági elit 1-3 értékével. Összességében tehát a politikai elit anyagi háttere feltehetőleg szintén igen kedvező, ha a vagyontárgyak összértékét tekintjük, és csak a nettó jövedelmük és az ingatlanjaik értéke alacsonyabb valamivel, mint a másik két elitcsoporté. A szétterült portfólió a politikai elit esetén a nyilvánosság szereplés gyakorisága és a rendszeres vagyonbevallás miatt fordul elő, jobban ügyelnek arra, hogy a vagyonbevallásban ne legyenek kiugró értékek. Elemzésünkben kimutattuk azt is, hogy a gazdasági elit kedvező pozícióját valamelyest rontja, hogy körükben legmagasabb az egy háztartásban élők száma, tehát többeknek kell osztozni ugyanakkora jövedelmen.

A szubjektív anyagi helyzet mutatói nem voltak teljesen összhangban az objektív mutatókkal. Az életszínvonalal való elégedettség a jövedelemmel és az ingatlanok becsült értékével mozgott együtt, tehát a gazdasági elit volt a leginkább elégedett. A politikai elit kisebb elégedettsége arra utalhat, hogy vagyoni helyzetük nem biztos, hogy olyan kedvező, mint azt a korábbiakban feltételeztük. Ha a három elit együttes mutatóit tekintjük, az is kirajzolódik, hogy a társadalom csúcsán levő csoport, jó anyagi háttere ellenére, viszonylag elégedetlen a helyzetével. A másik szubjektív mutatónk, a társadalmi osztályba való önbesorolás értékeinél szintén a gazdasági elit sorolta magát a legmagasabbra, ha azonban a három elitet összességében tekintjük, látható, hogy az elittagok inkább a középosztályba sorolják magukat és nem a felső osztályba. A kulturális háttérmutatók közül elsőként az intézményesült kulturális tőkét vizsgáltuk. Kimutattuk, hogy az elit 92-96%-a diplomás, de a kulturális elit nagyarányban rendelkezett tudományos fokozattal is. Igazolódott tehát a magyar társadalom meritokratikussága az elit vonatkozásában is, mivel az iskolai végzettség és státus között erős az összefüggés és a kulturális tőke a mindhárom rendszerváltás utáni elit egyik legfontosabb erőforrása.

A gazdasági és politikai elit esetén a „többlábon állás”, azaz a több diploma jelentette a felemelkedés egyik útját, míg a kulturális elit esetén inkább a tudományos és szakmaspecifikus fokozatszerzés.

Az elit körében egyre több a diplomás szülő és a beosztottakkal rendelkező apa. A három elit közti különbségek szerint a kulturális elit szülei a várakozásoknak megfelelően a legiskolázottabbak, és az apák iskolázottsága erősen hatott a későbbi státusukra is, így a kulturális elit apáinak volt a legkedvezőbb munkaerőpiaci pozíciója is (a beosztottakkal való rendelkezéssel mérve). A gazdasági és politikai elit tehát szüleikhez képest mobilabb volt, mint a kulturális elit.

A 2009-es **politikai elit** kérdőíves adatfelvétel mintáját a következő pozíciók betöltőiből választottuk ki: a Köztársasági Elnöki Hivatal fő tisztségviselői, a kormány tisztségviselői, az önálló állami szervezetek vezetői, a parlamenti képviselők, az országos kisebbségi önkormányzatok vezetői, a közigazgatási hivatalok vezetői, a fővárosi és kerületi polgármesteri hivatalok vezetői, a megyei önkormányzati vezetők, a parlamenti és nem parlamenti pártok vezetői, a társadalmi szervezetek vezetői, a nemzetiségi, etnikai önkormányzatok vezetői, a sport- és egyéb szövetségek fő tisztségviselői, a szakszervezeti vezetők, a gazdasági és pénzügyi vezetők, a kamarák vezetői és az egyházi és felekezeti főméltóságok. A politikai-közéleti elitmintavétel során pozicionális elit-megközelítést alkalmaztunk, figyelembe véve, hogy e pozíciók a vizsgált politikai-közéleti mezőben mind horizontálisan (kormányzat, egyház, érdekvédelmi szervezetek stb.), mind pedig vertikálisan (miniszter, államtitkár, polgármester) jól elkülöníthető elitszegmenseket takarnak. A minta kiválasztásához a 2009-es, *A magyar közélet kézikönyve* (MKK) című kiadványt használtuk. Ez alapján határoztuk meg azoknak az intézményeknek a körét, mely mintavételünk alapját jelentette, majd a kiválasztott intézmények, illetve intézménytípusok vezető pozícióit betöltők közül szakértői kiválasztással jelöltük ki a lekérdezettek fő listáját, és a hozzá tartozó két pótlistát. A kutatás során 401 főt kérdeztünk meg.

A politikai-közéleti elitfelmérés során az alábbi intézménytípus-kvótákat figyelembe véve alakítottuk ki a mintánkat.

3. táblázat: A politikai elitminta kvóták szerint

	N	%
Magyar Köztársaság	7	1,7
Országgyűlési képviselők	27	6,7
Minisztériumok	19	4,7
Miniszterelnöki Hivatal	1	,2
Önálló állami szervezetek	27	6,7

Magyarország és az Európai Unió	4	1,0
Önkormányzatok	56	14,0
Pártok	7	1,7
Társadalmi szervezetek	51	12,7
Nemzetiségi, etnikai, kisebbségi szervezetek	9	2,2
Sportszervezetek	18	4,5
Szakszervezetek	71	17,7
Gazdasági érdekvédelem	47	11,7
Pénzügyi szervek	12	3,0
Kamarák	14	3,5
Egyházak, felekezetek	31	7,7
Összesen	401	100,0

A politikai eliten belül egy éles határvonalat jelent a tevékenységszerkezetbeli eltérés az intézményi pozíciók és a hivatásos politikusi pozíciók között. A párt és kormányzó elit fő sajátossága a professzionalizálódás, a szakmai tudás háttérbe szorulása és a politikusi hivatás térnyerése, míg a közéleti elit esetében a szakmai tudás alapján megszerzett pozíció dominál.

A politikai elit állam szerepével kapcsolatos attitűdjeinek vizsgálata az elit értékek mentén történő töredezettségét jelzi. Nincsenek jól körülhatárolható értékcsoportok. A politikai elite nem jellemző a határozott értékválasztás és a többség nem tekinthető sem állam, sem piacpártinak. Ezt erősíti az is, hogy véleményük szerint az ország ügyeire a legnagyobb befolyással a gazdasági és politikai elit van, és befolyásuk mértékét azonosnak értékelik. Az elit, elvileg, mintaadó szerepet tölt be a társadalomban és így aktívan hozzájárul a politikai közösség formálódásához. A politikai aktivitás alapján a politikai elit két markánsan elkülönülő csoportra bomlik a politikailag aktívak és a politikailag inaktívak csoportjára, amely tagolódás egybeesik, eliten belüli szektoriális-pozicionális elkülönüléssel, és a hozzá kapcsolódó tevékenységszerkezetbeli eltéréssel. Aktív politikai magatartás a párt és kormányzó elite illetve a hivatásos politikusok csoportjára jellemző. A civil aktivitás esetében a politikai elit egységesebb képet mutat a politikai elit tagjaira aktív civil/közösségi életet jellemző, ami a civil szervezeti tisztségvállalástól a közösségi rendezvényeken való részvételen át a média megjelenésig terjed. A társadalmi aktivitás azaz az informális társas tevékenységek vonatkozásában a politikai elit két csoportja a párt és kormányzó elit valamint a közéleti elit között jelentős különbségek vannak, a párt és kormányzó elit nagyobb aktivitást mutat. A politikai elit egészére igaz, hogy alapvetően a kulturális tevékenységekben aktív (színház, koncert, mozi), míg az eltérés a párt és kormányzó elit és közéleti elit között a sporthoz való viszonyban valamint az esti szabadidős tevékenységek esetében van. Összességében elmondható, hogy az informális tevékenységek esetében a politikai elite lényegesen alacsonyabb aktivitás jellemző, mint a formális (főként civil, de a politikai elit esetében politikai is) tevékenységek esetében. A közéleti aktivitás magas foka a politikai elit esetében az

individualizálódással elemeivel párosul. A közösségi cselekvés formális színterein való részvétel nem párosul a kollektivitás egyéni jellegzetességeivel. Mindezek pedig feltételezésünk szerint inkább az elitista demokráciát erősítik, (Bihari 2005) melyben a közélet formális tereit a politikai elit uralja, anélkül, hogy a kollektivitás ethosának mintáját közvetítené a társadalom felé ezáltal kevésbé járulva hozzá a politikai közösség fejlődéséhez, a részvételi demokráciához. A 2009-es politikai elit tehát csak részben felel meg a Bibó által is megfogalmazott elvárásoknak, tehát, hogy „megkeresse és alkalmazza is magára a társadalmi értékelésnek azokat az új szempontjait, melyek megfelelnek a megváltozott társadalmi közmeggyőződésnek, és alkalmasak a közösség megzavart harmóniájának a helyreállítására”.

Míg a gazdasági és kulturális elit erős identitástudattal rendelkezik, az sokkal gyengébb a politikai elit esetében.

Az analitikus identitáselemzés eredménye szerint a politikai elit adott identitásuk (származási családjuk státusa) szempontjából két típust különböztethetünk meg. Az egyik típus magas státusú családból származik, és főleg a fővárosban éltek gyerekkorukban. A másik típusba alacsony vagy vegyes státusú családból származók sorolhatóak, akik főként faluban vagy kisvárosban nőttek fel. A választott identitás elemeként a foglalkozási karrierutak jellemzője, hogy a jelenlegi politikai elitnek van munkatapasztalata (sőt, sok esetben jelentős) az állami vagy államközeli vállalatoknál. Tehát karrierjük felépítésében főként a közszférához kötődtek, ennek a logikáját ismerték meg, és kamatoztatták később ezeket az ismereteiket. A megkérdezettek mindössze harmada tekinti magát jelenleg is a politikai elit tagjának, erről az inkonzisztenciáról a kvalitatív elemzés során mélyebb ismereteket szerezhetünk.

A szakmaiság nagyon erősen van jelen a politikusi identításban, és ezzel párhuzamosan a párton keresztül történő önmeghatározások háttérbe szorult. Az interjúalanyok többnyire próbálnak elhatárolódni a politikusságtól, és párthoz, politikához kevésbé kötődő szakemberként megjelenni az elbeszélésekben. Közvetlenül a rendszerváltást követően, amikor a politikusság minden résztvevő számára új szerepkör volt, amihez még nem kapcsolódtak egyértelmű szerepelvárások, szabályok és normák, a párthoz való tartozás biztonságot, útmutatást adhatott az újdonsült politikusok számára, hogyan váljanak politikussá. Most már nincs szükség erre, így a pártok elvesztették a politikusi identitás kialakításában, meghatározásában játszott alapvető szerepüket. A pártok jelentőségének csökkenéséhez hozzájárulhat az embereknek a politikából, pártokból való kiábrándulása is. Mintha kevésbé hiteles lenne ma egy pártember, mint egy független szakértő. Talán ezzel indokolható az is, hogy az interjúalanyaink által képviselt politikai ideológiák szinte egyáltalán nem jelentek meg politikusi identitásukban, nem a jobb vagy baloldaliság, konzervativizmus-liberalizmus tengelyen határozták meg magukat, s a politikus pálya morális,

erkölcsi megközelítései is alig-alig szerepeltek elbeszéléseikben. Többségük élettörténetében mintha egyfajta harmonikus világgént ábrázolódna a politikai színtér, ahol a politikai ellenfelek nem jelennek meg, és ahol megfelelő viselkedéssel, kommunikációval és kompromisszumokkal sikereket lehet elérni. Egy olyan interjúalany volt csak, akinél nagyobb szerepet játszott a konfliktusok felvállalása a kompromisszumok helyett, és aki nyíltan beszélt a politikai oldalakról, ellentétekről.

A **hazai elitcsoportok** politikai értékrendje nem tekinthető tisztázottnak, számos egymásnak ellentmondó állítás fogalmazódott meg a kutatás kapcsán. Némileg disszonánsnak tűnik a szélsőséges pártok egyidejű elutasítása és a politikai értékrendbeli skálán elfoglalt szélső álláspontok relatíve magas aránya. Több elitcsoporton belül is jellemző: az adott elitbe tartozók egyharmada gondolja úgy, hogy az öngondoskodásnak és az állami szerepvállalásnak egyaránt nagyobb szerepet kell kapnia az egyes emberek életében.

A magyar politikai elit egy bal-jobb skálán inkább a baloldalra helyezte el magát 2009 őszén. Az elköteleződés szintje azonban eltérő: amíg a magukat egyidejűleg jobboldalinak és konzervatívnak vallók az elitcsoporton belül majd 29 százaléknyan vannak, addig a magukat baloldaliként és liberálisként is definiálók alig több, mint 24 százaléknyan. A gazdasági elit tekinthető a válaszadók arányát illetően a legkiegyenlítettebbnek, egyharmad-egyharmad minden szegmens (baloldal – centristák – jobboldal) részesedése ebben az elitcsoportban. A kulturális elit egyértelműen baloldalra sorolja magát, ebben az elitcsoportban a legnagyobb ugyanakkor a szórás a vélemények között. A konzervatív-liberális tengelyen való elhelyezkedést illetően megállapítható: a politikai elit inkább konzervatív, míg a gazdasági inkább liberális pozíciót foglal el. A kulturális elit ebben a dimenzióban is markáns karakterrel rendelkezik: egyértelműen liberális attitűdjével némileg elkülönül a másik két csoporttól.

Ami az államhoz fűződő viszonyt illeti: itt a politikai és kulturális elit került egy platformra – e két elitcsoportban nem fogalmazható meg sarkos állítás az egyértelmű preferenciákat illetően, nagyjából azonos arányban szerepelnek a csoportokon belül az egyes véleményeket megfogalmazók. A gazdasági elit ehelyütt a „kakukktójás”: egyértelműen piacpárti jelleget mutat több vizsgált kérdés (indikátor) alapján is.

Az elitek (hasonlóan a magyar társadalom egészéhez) a rendszerváltást követően hosszan keresték preferenciáikat, míg 1998 körül tisztán körvonalazódtak a pártválasztási attitűdök. A korábban baloldaliként definiált politikai és gazdasági elit pártpreferenciái közvetlenül a 2010-es országgyűlési választások előtt a jobbratolódás jeleit mutatják. Az elitek viszont bizalmatlanok a pártokkal szemben, ezt bizonyítják az alacsony rokonszenvmutatók is. A tendencia mindhárom

elitet egyformán jellemzi. A bizalmatlanságot talán némiképp oldja a választásokon való tervezetten magas részvételi arány. Mindezek ellenére különösen figyelemre méltó a politikai elit saját magával szembeni elégedetlensége, amely akár egészséges önkritikára is utalhat.

A magyarországi kisebbségi önkormányzatokhoz tartósan kötődő személyeket a statisztikai elemzés szempontjából indokolt volt az adott kisebbségi közösség elitjének mintájaként tekinteni. Ugyanakkor döntésünket jelentős mértékben befolyásolta az is, hogy Magyarországon egyedül a kisebbségi önkormányzati képviselők esetében rendelkezünk az államigazgatás keretében kezelt, hiteles és nyilvános adatbázissal a személyek egy körének névhez köthető identitásdeklarációjával. A kisebbségi önkormányzati képviselők társadalmi-gazdasági jellemzői átlagban kedvezőbbek az adott kisebbségi közösség egészének jellemzőinél, de viszonylag jól képviselik a kisebbségi közösség vertikumának minden szegmensét. Ez lehetővé teszi annak vizsgálatát, hogy az elit tagjai milyen sajátosságokat tanúsítanak az alminta egyéb tagjaihoz viszonyítva. A társadalmi-gazdasági helyzet tekintetében az adott kisebbségi közösség és a vonatkozó alminta közötti különbség a cigányság esetében mutatkozik a legnagyobbak. Azonban azt is meg kell figyelni, hogy esetükben a legnagyobb az almintában azoknak az aránya, akik éppen érdekvédelmi tevékenységük révén kerültek magasabb besorolásba.

Feltűnő, hogy a kérdezettek társadalmi-gazdasági státusa az egyik almintában se mutat szoros korrelációt apja státusával. Ez még egy figyelmeztetés arra nézve, hogy a kisebbségi önkormányzati minta által a kisebbségi elitnek csak egyik részét sikerült elemzés alá vonni. A kiegészítés úgy végezhető el, ha egyrészt a jelen kutatás eredményeinek felhasználásával is feltárjuk a reputációs elit jellemzőit, valamint külön kutatást igényel annak tisztázása, hogy az egyes kisebbségek igényeinek kielégítését szolgáló intézmények vezetőinek milyenek az identitásjellemzői, és milyen az adott kisebbséghez való viszonyuk. E hármas tagolás viszonyrendszeréből vonható le mélyrehatóbb következtetés a kisebbségi önkormányzatok beágyazottságának, határfokának és jövődöbéli optimális hatáskörének kérdését illetően.

A szlovákiai magyar kisebbség kulturális és gazdasági elitjének a többségét (65-75%) elsőgenerációs értelmiségiek képezik, akik különböző társadalmi csoportokba tartozó szülők gyermekei. Részben falusi származásúak, részben vidéki kisebb-nagyobb városok szülöttei. Vagyis társadalmi eredetét tekintve a szlovákiai magyar elit heterogén népesség, ennek minden pozitív és negatív következményével együtt.

Mindkét elit döntő többsége falun, illetve 50 ezer alatti lélekszámú városban született, beleértve a 10 ezer lakos alatti kisvárosokat is Ezen belül a kulturális elit inkább falusi származású, a

gazdasági elit tagjai között pedig csaknem azonos a legfeljebb 50 ezer lakosú város, valamint a falun szülöttek aránya.

4. táblázat: Szülőhelyének településtípusa (%)

	Kulturális elit (N=385)	Gazdasági elit (N=309)
Falu	59	47
Város 50 ezer lakosig	36	42
Nagyváros	3	4
Főváros	2	7

Összehasonlítva a megkérdezettek és szüleik iskolai végzettségét megállapítható, hogy a szlovákiai magyar értelmiség zöme elsőgenerációs értelmiségi, s ennek következtében mindkét elit nagymértékben intergenerációs mobil.

1997-ben az értelmiség egyötödének volt értelmiségi legalább az egyik szülője, a többiek leginkább háztartásbeli (34%), munkás (12%) és földműves anyák (11%), valamint munkás (37%) és földműves apák (20%) gyermekei voltak.

Az életszínvonal vizsgált mutatói szerint úgy a kulturális, mint a gazdasági elit jobban él a szlovákiai magyar átlagnál. Ehhez minden bizonnyal az is hozzájárul, hogy az elit zöme több lábon áll: a kulturális elit háromnegyedének, a gazdasági elit 83 százalékának az elsődleges munkahelyén/vállalkozásán kívül „másodállása” is van. Fő tevékenységi területén a gazdasági elit 86 százaléka vezető posztot tölt be. A kulturális elitre ez kevésbé jellemző, bár többségük (59%) szintén vezető pozícióban van. A szlovákiai magyar elit identitása ambivalens, s bár a kulturális elit leginkább a kulturális elittel, a gazdasági elit is másodsorban a gazdasági elittel azonosul, többségük inkább szakmai alapon sorolja be önmagát. Úgy tűnik, ez alátámasztja az 1997-es értelmiségkutatás egyik eredményét, mégpedig azt, hogy a szakmai identitás erősebb a rétegidentitásnál.

A jelenleg vizsgált dimenziók fényében elmondható, hogy a szervezeti tagság, amely a közösségi munka egyik mutatója, a kulturális elit cca. kétharmadára, a gazdasági elit cca. egyharmadára jellemző. Viszont ezek inkább szakmai szervezetek, amelyekben elsődlegesen szakmai munka folyik, nem pedig kimondottan a közösségért folyó munka testületei (bár a kettő, vagyis a szakmai és a közösségi-közéleti tevékenység ezeken a szervezeteken belül gyakran összefonódik, nehezen választható el egymástól, főleg bizonyos szakmák esetében). A közéleti szerepvállalás három leggyakoribb formája a közösségi rendezvényen való részvétel, a társadalmi szervezetben való tisztségvállalás és petíciók írása. Mindehárom jellemzőbb a kulturális elitre, mint a gazdaságira.

Emellett a kulturális elit gyakrabban szerepel nyilvánosan, például gyakrabban ír és nyilatkozik a médiának.

Az elitkutatás eredményei is tanúsítják, hogy a szlovákiai magyar elit érzékeli és tudatosítja feladatának a fontosságát a magyarság fennmaradásában, amint azt az alábbi adatok dokumentálják:

- a kulturális elit háromnegyede, a gazdasági elit kétharmada egyetért azzal, hogy a kisebbségi elitnek történelmi küldetése, hogy a szlovákiai magyarok helyzetének jobbításán tevékenykedjen;
- a kulturális elit 85 százaléka, a gazdasági elit 78 százaléka, tehát még többen egyetértenek azzal, hogy a kisebbségi elitnek kötelessége a szlovákiai magyarok helyzetének javításán dolgoznia.

Az **erdélyi magyar gazdasági és kulturális elitet** leginkább „erdélyisége” köti össze. Elsősorban erdélyiként határozzák meg önmagukat, és számukra a haza és szülőföld fogalma is elsősorban Erdélyre rímel. Az erdélyiség valamilyen szintű felvállalásán túlmenően azonban a kutatás célcsoportját alkotó gazdasági és kulturális kisebbségi magyar elitek majd’ minden szocio-demográfiai változó mentén, a rekrutáció módját illetően, az elitszerepek, a politikai kötődések stb. szintjén is különváltak. A vonatkozó adatok összevetése alapján megállapíthatjuk, hogy a kisebbségi kulturális elit nagyobb mértékben beágyazott az állami, hatalmi struktúrákba, mint pl. a hasonló magyarországi elit. Úgy is értelmezhetjük ezt, hogy a kisebbségi elit a „közösség” problémáinak megoldását nagy részben az államtól, néha az állam toleráns magatartásától várja ezért 1996 után nehezen tudja már elképzelni azt, hogy nem részese a végrehajtó hatalomnak. A kisebbségi elit hatalomhoz való pozitív viszonyulását tehát elsősorban nem személyi ambíciók vezérlik, hanem a kisebbség-többség strukturális helyzete termeli ki ezt a kötődést.

Mindkét elitcsoportban túlsúlyban vannak a férfiak, a gazdasági elit körében arányuk 87,9, a kulturális elit körében pedig 83,6 százalék. Ez lényegesen nagyobb arányt jelent, mint a legutóbbi, 2002-es népszámlálás során a romániai magyar népesség körében regisztrált férfiak aránya (48,1%). A kulturális reputációs elitcsoport nemi összetétele nem különbözik jelentősen a teljes elitcsoport nemi összetételétől. A romániai magyar kisebbségi elitek tehát erőteljesen férfitöbbségű csoportoknak tekinthetők. A megkérdezettek életkorát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a gazdasági elit 25 és 81 év, míg a kulturális elit 18 és 85 év közötti szóródást mutat. A gazdasági elit átlagos életkora 45,6 év, a kulturális elité pedig ennél több mint tíz évvel magasabb, azaz 56 év. A kulturális reputációs elit átlagéletkora enyhén magasabb, 57,9 év.

Mivel kutatásunk célcsoportja a kisebbségi magyar elitcsoport volt, nem meglepő, hogy mindkét elitcsoport tagjai magas arányban – a kulturális elit tagjai 98,4, a gazdasági elit tagjai pedig 95,8

százalékban – vallották magukat magyar nemzetiségűnek. Emellett azonban, a több válaszlehetőséget is megengedő kérdőíveken, kis százalékban a román, német és egyéb nemzetiségek is bejelölésre kerültek.

Anyanyelv tekintetében szintén magas arányokat kaptunk: a gazdasági elitnek 98, a kulturális elitnek pedig 99,6 százaléka jelölte meg anyanyelveként a magyart. Érdekes azonban, hogy mindkét elitcsoport esetében magasabb a magukat román anyanyelvűként (is) megjelölők aránya, mint a román nemzetiséget bejelölők aránya. A német anyanyelvet nagyobb arányban jelölték meg a gazdasági elit tagjai, mint a kulturális elit tagjai, és az egyéb anyanyelvet is szintén az előbbi csoport adott meg. Mindez azt jelzi, az elittagok körében létezik egy szűkebb csoport, amely gyakorlatilag anyanyelvi szinten beszél több nyelvet, ugyanakkor láthatjuk azt is, hogy anyanyelvi szempontból a gazdasági elit valamivel heterogénebb, mint a kulturális elit.

A kulturális reputációs elit mind nemzetiségét, mind anyanyelvét tekintve „magyarabbnak” mondható, mint a teljes kulturális almintá, hiszen 98,9 százalékuk magyar nemzetiségűnek vallotta magát, anyanyelvének pedig mindenki a magyart jelölte meg.

Adataink alapján sajátos paradoxonként értelmezhetjük, hogy miközben a kulturális elit nagymértékben – akár egzisztenciálisan is – függ a román államtól, azaz közpénzekből ellátott intézményektől, addig beállítódásai, diskurzusai, szakmai kapcsolatai szintjén jelentősen kapcsolódik Magyarországhoz is. Ezzel párhuzamosan a gazdasági elit értelemszerűen elsősorban piaci logika mentén tevékenykedik, ám pragmatikusan viszonyul a romániai adottságokhoz, és Magyarország több kontextusban is pusztán a nemzetközi világ egyik szereplője.

A kilencvenes évek elején a kulturális eliten belül az ideológusok fontos szerepet kaptak, és a kilencvenes évek közepére vélhetően kiépítették sajátos kisebbségi intézményrendszerüket, addig az ezredforduló után már olyan új elitnek jelentek meg, amelyek vagy a létrehozott régi-új intézmények által kerültek elitpozíciókba, vagy teljesen politikamentesen, szakmai alapon váltak elittagokká. Ezzel párhuzamosan a gazdasági elit tagjai – a kilencvenes években létrehozott és általuk működtetett cég által – kezdtek megerősödni, és ennek szerveződésében eleve kis szerepet játszott a kisebbségi politikummal való szoros viszony (egy-két kivétel természetesen akad). Mindezzel párhuzamosan a politikai elit egyre nagyobb hatalommal kezdett bírni, és befolyása a kilencvenes évek közepétől tovább erősödött, amikor is a kisebbségi politikusok kormányzati szerepet is vállaltak. A korábbi ellenálló, ellenzéki attitűd háttérbe szorítása magával hozta a kisebbségi politikai szféra professzionalizálódását is, amely részben együtt járt a humán értelmiség politikából való kiszorításával, illetve a kisebbségi technokrata, szakértői réteg felfuttatásával. A kulturális elit egy részének sikerült e szakértői szerepben is megjelennie, de valójában

átrendeződés történt a az erdélyi magyar kulturális elit rekrutációjában, és megerősödött a szakmai szelekció szerepe

Az eredmények megfelelnek a szerződésben rögzített célfeladatoknak. Kisebb eltérések mindössze a lekérdezettek létszámában jelentkeztek a válaszadási hajlandóság és elérhetőség okán. Összességében azonban a teljes kutatás vonatkozásában a lekérdezettek létszáma elérte a tervezettet, mivel egyes elitsoportokban többen, míg a nehezebben elérhető elitsoportokban a tervezettnél néhány fővel kevesebben lettek lekérdezve. Az eltérés sehol nem haladja meg a 105-öt.

Projekt tervezett és tényleges időtartama

A projekt ütemezésében a kérdések technikai csúszása miatt történt eltérés. Ennek megfelelően a projekt a tervezett 2010. november 1. zárás helyett 2010. december 31-el zárult.

A projekt résztvevői

Adjon összefoglalót a projekt teljes futamideje alatt a projektben résztvevőkről kategóriánként

A kutatás-fejlesztésben részt vevő személyek megnevezése és a projekt teljesítésével eltöltött tényleges munkaideje*

Szakmai munkában részt vevő személyek	Konzorciumi tag (sorszám)	Feladatok (sorszám, munkaterv szerint)	Ráfordított idő (nap)
Kovács Imre	1	1.1	12
Tóth Ágnes	3	2.1	10
Papp Z. Attila	4	3.1.1	10
Szarka László	2	3.2.1	10
		Összesen:	42
		Teljes munkaidőre átszámított kutatói létszám:	1,2 (fő)

2009

Szakértő neve	Szakértő azonosítója	Közreműködő státusza*	Konzorciumi tag sorszáma	Feladatok sorszáma	Munkaidő ráfordítás (FTE)
Kovách Imre	KOVIMR08	PhD fokozatú kutató	1	1.2.1., 1.2.2., 2.2.1, 2.2.2, 3.1.2.1., 3..12.2., 3.2.2.1., 3.2.2.2.	0,19
Tóth Ágnes	TOTAGN61	PhD fokozatú kutató	1	2.2.1, 2.2.2,	0,085
Papp Z. Attila	PAPATT01	PhD fokozatú kutató	1	3.1.2.1., 3..12.2., 3.2.2.1.	0,085
Szarka László	SZALAS53	PhD fokozatú kutató	1	3.2.2.1., 3.2.2.2.	0,009
Csurgó Bernadett	CSUBET77	PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	2.2.1, 2.2.2; 1.2.1., 1.2.2.	0,19
Kristóf Luca	KRILUC79	PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	1.2.1., 1.2.2.; 1.2.1., 1.2.2.	0,05
Légmán Anna		PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	3.2.2.1., 3.2.2.2.; 1.2.1., 1.2.2.	0,19
Megyesi Boldizsár	MEGBOL76	PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	3.1.2.1., 3..12.2.; 1.2.1., 1.2.2.	0,19
Összesen (FTE)				1,009	
Teljes munkaidőre átszámított létszám (fő)				1,25	

2010

Szakértő neve	Szakértő azonosítója	Közreműködő státusza*	Konzorciumi tag sorszáma	Feladatok sorszáma	
Kovách Imre	KOVIMR08	PhD fokozatú kutató	1	1.4, 4	0,25
Tóth Ágnes	TOTAGN61	PhD fokozatú kutató	1	2.2.3, 2.3., 2.4.	0,35
Papp Z.	PAPATT01	PhD fokozatú kutató	1	3.1.2.3, 3.1.3., 3.1.4.	0,35

Attila					
Lampl Zsuzsanna		PhD fokozatú kutató	1	3.2.2.3, 3.2.3., 3.2.4.	0,25
Csurgó Bernadett	CSUBET77	PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	1.2.3, 1.3., 1.4	0,3
Kristóf Luca	KRILUC79	PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	1.2.3, 1.3.1.4	0,3
Légmán Anna		PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	1.2.3, 1.3., 1.4	0,3
Megyesi Boldizsár	MEGBOL76	PhD fokozat nélküli fiatal kutató	1	1.2.3, 1.3. 1.4	0,3
Összesen (FTE)				2,42	
Teljes munkaidőre átszámított létszám (fő)				1,98	

A projekt monitoring mutatói

A kutatás monitoring adatait a 9. melléklet tartalmazza.

Itt a publikációs adatokat közöljük:

A kutatás eredményeit a Kovách Imre (szerk.) *Elitek a válság korában*, MTAPTI, MTA-ENKI, Argumentum Budapest 2011 tanulmánykötetben jelentetjük meg, amely 2011 februárban kerül megjelenésre, a kötet tördelt elektronikus változatát CD mellékletként csatoljuk

A kötet tartalomjegyzéke:

Kovách Imre: Gazdasági, politikai, kulturális és kisebbségi elitek Magyarországon – kisebbségi magyar elitek Romániában és Szlovákiában

ELITKUTATÁSOK ÉS ELITFOGALMAK

Szabari Vera: Társadalmi elitkutatások Magyarországon 1989 előtt

Kristóf Luca: Elitkutatások Magyarországon 1989-2010

Légmán Anna: A kvalitatív módszerek helye az elitkutatásokban

Tóth Ágnes – Vékás János: Eredmények – kutatási feladatok – módszertani megfontolások

Papp Z. Attila: Az 1989 utáni romániai, illetve romániai magyar elitek tipológiai és értelmezései

Mészáros Magdolna: Betekintés a szlovákiai elit szociológiai elméletébe és kutatásába

MAGYARORSZÁGI ELITEK

Csurgó Bernadett – Megyesi Boldizsár: Elit-meghatározások és elitcsoportok – A 2009-es magyarországi elitfelvételek fogalmi-mintavételi háttere

Fényes Hajnalka: A magyarországi elit kulturális és anyagi tőkési és társadalmi mobilitása

Kovách Imre: Gazdasági elitcsoportok és vállalataik

Kristóf Luca: A magyar kulturális elit és a reputációs elitcsoport

Csurgó Bernadett: Politikai elit: közéleti szerep és szerepvállalás

Bányai Borbála – Légmán Anna: Politikus életutak 1989 után

Girst Noémi – Keil András: Zavar a fejekben? A magyarországi elit és a politika 2009-ben

Czibere Ibolya: Nők a kulturális, gazdasági és politikai elit tagjai között

KISEBBSÉGI ELITEK

Tóth Ágnes – Vékás János: Kisebbségi elit és önkormányzatok

Lampl Zsuzsanna: A szlovákiai magyar kulturális és gazdasági elit szociológiai portréja

Papp Z. Attila – Márton János: Párhuzamos világok? Az erdélyi magyar gazdasági és kulturális elit szocio-demográfiai jellemzői

A kutatás eredményeit 2010. december 7-én az MTA PTI és MTA ENKI Magyarországi elitek- kisebbségi magyar elitek című konferenciáján ismertettük

A konferencián a kutatás eredményei alapján a következő előadások hangzottak el:

KOVÁCH IMRE (MTA PTI): A magyarországi elitek, kisebbségi magyar elitek kutatás eredményeinek bemutatása

CSURGÓ BERNADETT (MTA PTI): Politikai elit – politikai közösség

BÁNYAI BORBÁLA, LÉGMÁN ANNA (MTA PTI): A politikai elit identitása

KRISTÓF LUCA (MTA PTI): Kulturális elit – a presztízs meghatározói

CZIBERE IBOLYA (Debreceni Egyetem): Nők az elit tagjai között

FÉNYES HAJNALKA (Debreceni Egyetem): A magyarországi elit kulturális és anyagi tőkái és társadalmi mobilitása

TÓTH ÁGNES, VÉKÁS JÁNOS (MTA ENKI): Elit – identitás – modernizáció. A magyarországi kisebbségi elitek szerepe közösségeik modernizációjában

LAMPL ZSUZSANNA (Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara): A szlovákiai magyar kisebbség gazdasági és kulturális elitje

PAPP Z. ATTILA (MTA ENKI): A romániai magyar kisebbség gazdasági és kulturális elitje

A projekt tervezett és tényleges költségei költségnemenként

Mutassa be a legfontosabb kiadásokat és magyarázza a tervezettől történő eltéréseket.

Költségtípusok	Tervezett költségek (Ft)	Tényleges költségek (Ft)
Személyi költségek	8967000	8908343
Dologi kiadások	20433000	20491657
Ebből tájékoztatási költség	588000	588000
Ebből koordinációs költség	650000	650000
Ebből általános költség	2290000	2290000
Immateriális javak beszerzése	0	0
Gépek, berendezések, felszerelések beszerzése	0	0
Összesen:	29400000	2940000

Az eltérés a munkaadói járulékok és az áfa változásából adódik.

Az eredmények gazdasági és társadalmi hasznosíthatóságának bemutatása

Térjen ki a hazai és/vagy külföldi hasznosításra.

A kutatás, kiterjedtsége és a korábbi felvételek adataival való összehasonlíthatósága következtében (21 év !), nemzetközileg is egyedülálló információmennyiséget gyűjtött össze.

A kutatás jelentőségét növeli, hogy először történt meg a magyarországi kisebbségek elitjeinek és a szlovákiai és romániai magyar kisebbségek elitcsoportjainak a magyarországi elitekkel is összehasonlítható vizsgálata.

A kutatás mind a hazai mind a nemzetközi tudományos életben mind pedig a szélesebb közvélemény körében is nagy érdeklődésre tart számot. A 2010. december 7-én megrendezett hazai konferenciát széles médiaérdeklődés kísérte, amely segíti a kutatás eredményeinek széles körben való elterjesztését.

Projekt záró értékelő lap**A projekt eredményeinek rövid összefoglalója, max. 1500 karakterben:**

Az elitek kutatása 1990 után a szociológia kitüntetett témája volt, de a 2009 –es felvétel sorozat azért is különösen informatív, mert egy válságidőszakban szolgáltat információt az elitek összetételének alakulásáról, viselkedéséről, értékeiről, életmódjáról, politikai preferenciáiról, identitásáról, reputációjáról, amelyek alapján elemezhető, hogy az elitek alkalmasak e a válság leküzdésének sokoldalú menedzselésére.

A válságra az elitek a bezárulással és a fejlesztési források feletti rendelkezés monopolizálási törekvéseivel válaszolnak. Az elitek reakciója strukturális jelenség. A politikai intézmények, és politikai pártok diszfunkcionális működésének egyik valószínű oka, hogy az elitek stratégiáit olyan totális hatalmi, társadalomszervezési és vezetési igény vezeti, amelyet a társadalom szerveződése már túlhaladott.

A kutatás, kiterjedtsége és a korábbi felvételek adataival való összehasonlíthatósága következtében nemzetközileg is egyedülálló információmennyiséget gyűjtött össze.

A kutatás jelentőségét növeli, hogy először történt meg a magyarországi kisebbségek elitjeinek és a szlovákiai és romániai magyar kisebbségek elitcsoportjainak a magyarországi elitekkel is összehasonlítható vizsgálata.

A projekt értékelése, max. 1500 karakterben:

2009-ben és 2010 – ben 3568 elitehöz tartozót kerestünk meg. A magyarországi politikai elittel (401 fő), gazdasági elittel (438 fő), kulturális elittel (501 fő) a magyarországi kisebbségek (német, roma, szlovák, román) elitjével (összesen 522 fő), a szlovákiai magyar kisebbség gazdasági (398 fő) és kulturális elitjével (395 fő), a romániai magyar kisebbségi gazdasági (407 fő) és kulturális elitjével (506 fő) készült interjú.

A projekt az elért eredményeken túl az Akadémiai Intézetek együttműködésének is kiemelkedően jó példája.

A kutatás eredményei alapján 1 doktori dolgozat született, Kristóf Luca doktorjelölt által Kovách Imre tutori vezetése mellett.

Az eredmények alapján eddig megrendezésre került egy hazai konferencia és elkészült egy tanulmánykötet, am 2011. februárjában jelenik meg az Argumentum az MTA PTI és MTA ENKI közös kiadásában.

Az eredményekre épülve további nemzetközi és hazai konferenciákon vesznek majd részt a kutatásban résztvevő kutatók, illetve tervezzük további angol és magyar nyelvű tanulmánykötetek megjelentetését.

Dátum 2011. január 28.

Dr. Kovách Imre
A konzorciumvezető aláírása